

УДК 334.012

*А. В. Рибчук,
д. е. н., професор, професор кафедри математики та економіки,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0377-7881>
М. Б. Паласевич,
к. е. н., доцент, доцент кафедри математики та економіки,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4474-543X>
Т. І. Бешлей,
аспірант кафедри математики та економіки,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-6879-0203>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.6.53

СИСТЕМНА КООРДИНАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*A. Rybchuk,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Mathematics and Economics,
Ivan Franko State Pedagogical University of Drohobysk
M. Palasevich,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Mathematics and Economics, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
T. Beshley,
Postgraduate student of the Department of Mathematics and Economics,
Ivan Franko State Pedagogical University of Drohobysk*

SYSTEMIC COORDINATION OF ECONOMIC MECHANISMS TO STIMULATE THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

У статті досліджено економічні механізми стимулювання малого та середнього бізнесу (МСБ), оскільки цей сектор економіки відіграє ключову роль у забезпеченні економічного зростання, створенні нових робочих місць та інноваційного розвитку. Виокремлено найбільш дієві економічні та фінансові механізми стимулювання МСБ в національній економіці України, котрі передбачають: по-перше, запровадження механізмів податкового послаблення для малого та середнього бізнесу, тимчасові звільнення від податків для стартапів, а також спеціальні преференції для підприємств, що впроваджують інновації; по-друге, українські та європейські грантові програми, а також національні кредитні програми "Доступні кредити 5-7-9%", інструменти Світового банку та Європейського банку реконструкції; по-третє, створення профільних інвестиційних фондів, підтримка краудфандингових ініціатив і розширення біржових механізмів залучення капіталу; по-четверте, стимулювання зовнішньоекономічної діяльності МСБ України через впровадження цілісної стратегії заходів, спрямованих на розширення їхньої присутності на світових ринках; по-п'яте, інтеграція цифрових технологій у бізнес-процеси через автоматизацію бухгалтерського обліку, використання хмарних технологій для зберігання даних, впровадження цифрових платформ для продажу та комунікації з клієнтами стимулює МСБ до активізації своєї діяльності. Підтверджено, що системне застосування стимулюючих інструментів сприятиме формуванню ефективного бізнес-середовища, яке забезпечить українському малому та середньому бізнесу необхідні умови для стійкого розвитку.

The article examines economic mechanisms for stimulating small and medium-sized businesses (SMEs), as this sector of the economy plays a key role in ensuring economic growth, creating new jobs and innovative development. Emphasis is placed on the application of diverse mechanisms for stimulating the development of

small and medium-sized businesses, which are an important strategic direction of economic policy, which allows ensuring sustainable development of the national economy. The most effective economic and financial mechanisms for stimulating SMEs in the national economy of Ukraine are identified, which provide for: first, the introduction of tax relief mechanisms for small and medium-sized businesses, temporary tax exemptions for startups, as well as special preferences for enterprises that introduce innovations; second, Ukrainian and European grant programs, as well as national credit programs "Affordable loans 5-7-9%", instruments of the World Bank and the European Bank for Reconstruction and Development can become an additional source of financing for Ukrainian businessmen; thirdly, the creation of specialized investment funds, support for crowdfunding initiatives and expansion of stock exchange mechanisms for attracting capital will open up new prospects for entrepreneurs; fourthly, stimulating the foreign economic activity of small and medium-sized enterprises of Ukraine involves the implementation of a holistic strategy of measures aimed at expanding their presence in global markets; fifthly, the integration of digital technologies into business processes through the automation of accounting, the use of cloud technologies for data storage, the implementation of digital platforms for sales and communication with customers stimulates SMEs to intensify their activities. It has been confirmed that systematic coordination of actions in the application of stimulating tools will contribute to the formation of an effective business environment that will provide Ukrainian small and medium-sized businesses with the necessary conditions for sustainable development.

Ключові слова: економічні механізми, стимулювання, євроінтеграція, податкові стимули, спеціальні преференції, грантові програми, кредитні програми, інвестиційні фонди, краудфандинг.

Key words: economic mechanisms, incentives, European integration, tax incentives, special preferences, grant programs, loan programs, investment funds, crowdfunding.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Малий та середній бізнес у сучасному економічному просторі є не лише формою підприємницької діяльності, спрямованою на отримання прибутку через виробництво і реалізацію традиційних та інноваційних товарів чи надання різноманітних послуг, а також самостійним, динамічним сектором економіки, що виконує важливі соціально-економічні функції та відіграє ключову роль у забезпеченні сталого розвитку суспільства. У контексті євроінтеграції малий та середній бізнес (МСБ) є рушієм економічного зростання, модернізації та конкурентоспроможності національної економіки. Завдяки своїй гнучкості та здатності швидко адаптуватися до змін ринкового середовища, МСБ активно впроваджує європейські стандарти ведення бізнесу, інноваційні технології та цифрові рішення. Це сприяє зміцненню експортного потенціалу країни, розширенню доступу до ринків ЄС та інтеграції у глобальні виробничо-логістичні ланцюги. Важливим аспектом є адаптація малого та середнього бізнесу до європейських регуляторних вимог, зокрема щодо якості продукції, екологічних стандартів, дотримання норм сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності. Європейська інтеграція відкриває нові можливості для підприємців, зокрема доступ до міжнародних програм фінансування, інвестиційних фондів та технологічних платформ, що сприяють інноваційному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності. Усе зазначене підкреслює актуальність застосування економічних механізмів стимулювання подальшої активізації МСБ, котрі відіграють важливу соціальну роль, сприяючи формуванню середнього класу — основи демократичного та стабільного суспільства, що є важливим чинником для успішної інтеграції України в європейський економічний простір.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Ознайомлення з європейським досвідом підтримки малого та середнього бізнесу дозволяє визначити спільні тенденції у формуванні ефективних механізмів інтеграції та стимулювання розвитку підприємництва. Досвід країн Європейського Союзу свідчить про важливість комплексного підходу, який включає створення сприятливого регуляторного середовища, доступ до фінансування, підтримку інноваційної діяльності, а також розвиток бізнес-інкубаторів та акселераторів. Дослідженням цих аспектів активно займаються зарубіжні учені — А. Альтман [14], А. Амаро [12], Г. Андрєєва [14], С. Барріос [9], В. Бошіа [8], К. Візеу [12], В. Герстльбергер [10], М. Гувейя [12], О. Двуреті [11], Ф. Деліс [12], С. Дерст [10], К. Енрікес [12], А. Ландабасо [9], М. Невес [12], Ю. П'єрракіс [13], Г. Сабато [14], В. Стефанеллі [15], А. Тріго [12], Г. Ферілі [15].

Водночас, економічні механізми стимулювання розвитку вітчизняних малих та середніх підприємств аналізують українські дослідники — О. Акімов [3], І. Ангелко [1], Т. Боровик [2], В. Волік [7], М. Гороховський [4], Г. Даудова [8], І. Дернова [2], В. Загорський [3], М. Іжа [4], Л. Карпенко [4], А. Ліпенцев [3], Ю. Лущик [7], Н. Мазій [3], Т. Мединська [5], М. Мельник [5], К. Паяк [7], В. Прасол [8], І. Словська [7], Т. Таукешева [8], Г. Циганок [7], та інші.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження економічних та фінансових механізмів стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в умовах євроінтеграції.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Механізмам стимулювання малого та середнього бізнесу (МСБ) приділяється велика увага з боку державних структур більшості країн світу, оскільки цей сектор економіки відіграє ключову роль у забезпеченні економічного зростання, створенні нових робочих місць, підвищенні рівня конкурентоспроможності та інноваційного розвитку. Формування та розвиток малого та середнього бізнесу є важливими складовими стійкого економічного зростання, адже саме ці підприємства сприяють диверсифікації економіки, зниженню рівня безробіття та забезпеченню населення широким спектром товарів і послуг. Малий та середній бізнес є невід'ємною частиною національної економічної системи, оскільки він формує значну частку валового внутрішнього продукту, стимулює розвиток внутрішнього ринку та сприяє інтеграції в міжнародні економічні процеси [1, с. 111]. Окрім того, він є важливим фактором соціальної стабільності, оскільки надає можливості для самореалізації громадян, розвитку підприємницьких ініціатив та підвищення рівня добробуту населення. Малий та середній бізнес є наріжним каменем європейської економіки, оскільки вони становлять 99% усіх підприємств і створюють близько 100 мільйонів робочих місць у Європейському Союзі (ЄС). Будучи відповідальними за більшу половину валового внутрішнього продукту (ВВП) ЄС, будь-яке вдосконалення їхньої інновацій може мати важливий вплив на дослідницьку та інноваційну обстановку ЄС [9, с. 28].

З огляду на важливість цього сегмента, уряди багатьох країн активно реалізують заходи, спрямовані на стимулювання його підтримки та розвитку. Такі заходи часто набувають форми національних проєктів, які включають розробку та впровадження різних державних програм фінансової, консультаційної та освітньої підтримки підприємництва. Зокрема, це може бути надання пільгового кредитування, грантів, субсидій, сприяння у виході на нові ринки, зниження податкового навантаження та спрощення регуляторних процедур. Окрім того, удосконалення інституційного середовища є важливим напрямом державної політики у сфері підтримки малого та середнього бізнесу [4, с. 68]. Це включає створення сприятливих умов для ведення підприємницької діяльності, розвиток інфраструктури підтримки бізнесу, спрощення реєстраційних та дозвільних процедур, а також усунення адміністративних бар'єрів. Впровадження цифрових технологій у сфері державного управління також сприяє полегшенню доступу підприємств до необхідних послуг, покращенню комунікації між бізнесом та державними органами. Тому, застосування різнопланових механізмів стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу є важливим стратегічним напрямом економічної політики, що дозволяє забезпечити стійкий розвиток національної економіки, підвищити рівень зайнятості та добробуту населення, а також створити умови для ефективного використання підприємницького потенціалу суспільства [8, с. 13].

Малий і середній бізнес є ключовим елементом ринкової економіки, відіграючи вирішальну роль у забезпеченні економічного зростання, створенні робочих

місць та стимулюванні інновацій. Його частка у валовому внутрішньому продукті (ВВП) розвинених країн коливається в межах від 50% до 70%, що свідчить про його значний внесок у формування національного добробуту. Особливо вагоме місце МСБ займає у найперспективніших секторах економіки, таких як інформаційні технології, телекомунікації, фінансові послуги та наукомісткі виробництва, де він нерідко стає рушієм технологічного прориву та впровадження інновацій. У країнах Європейського Союзу та Сполучених Штатах Америки проводиться активна державна політика підтримки малого бізнесу. Функціонують численні програми фінансування, податкові пільги, грантові ініціативи та механізми стимулювання підприємницької діяльності [11, с. 16]. Окрім цього, діють як державні, так і громадські організації, покликані сприяти розвитку МСБ, надаючи консультаційну, фінансову та освітню підтримку. Вони розробляють та впроваджують ефективні інструменти розвитку, що сприяють полегшенню доступу до кредитних ресурсів, міжнародних ринків та передових технологій. Завдяки цілеспрямованій політиці стимулювання малого та середнього бізнесу ці країни досягають високих темпів економічного зростання, посилюють конкурентоспроможність національних економік та створюють сприятливе середовище для підприємницької ініціативи [3, с. 352].

У Європейському Союзі реалізована Сьома рамкова програма з питань інновацій (FP7), котра була спрямована на підтримку та розвиток наукових досліджень і технологічних розробок у спільному просторі країн-членів ЄС. Особлива увага в межах цієї програми приділялася економічним механізмам стимулювання участі малого та середнього бізнесу (МСБ) у дослідницьких ініціативах та інноваційних проєктах. З метою залучення МСБ до активної участі в науково-дослідних конкурсах у межах FP7 були впроваджені спеціальні механізми та заходи, що спрощували їхній доступ до фінансування та підтримки. Зокрема, проводилися конкурси (calls), орієнтовані на потреби малого та середнього бізнесу, а також організовувалися спеціалізовані конкурси, у яких саме МСБ виступали основними заявниками та виконавцями проєктів. Важливим інструментом сприяння розвитку інноваційного підприємництва та формування ефективних партнерств є створення та розвиток інноваційних мереж у межах ЄС. Однією з ключових таких мереж є European Business & Innovation Centers Network (EBN), яка об'єднує технопарки, інноваційні центри, бізнес-інкубатори, науково-дослідні установи, інформаційні системи, центри трансферу технологій та інші організації, що займаються підтримкою інноваційного підприємництва [12, с. 35].

Ознайомлення з європейським досвідом підтримки малого та середнього бізнесу дозволяє визначити спільні тенденції у формуванні ефективних механізмів інтеграції та стимулювання розвитку підприємництва. Багато країн Європи розглядають МСБ як ключовий елемент економічної стабільності та зайнятості, що вимагає системної державної підтримки та спеціальних програм сприяння. Так, у Франції понад 30 років діє ініціатива SOFIREM, спрямована на перетворення кризових великих підприємств шляхом залучення малих і середніх компаній до депресивних регіонів. Це

сприяє диверсифікації економіки, створенню нових робочих місць і розвитку місцевих громад. У Німеччині було впроваджено дієву модель кооперації підприємств різного масштабу, яка передбачає інтеграцію МСБ у кластери навколо великих компаній. Зокрема, в Тюрингії реалізується Концепція розвитку промислових центрів, що передбачає спеціалізацію регіонів відповідно до ключових галузей: транспортне машинобудування в Айзенау, оптичні технології в Єні та Ільменау, мікроелектроніка в Ерфурті. Такий підхід дозволяє малим підприємствам розвиватися завдяки співпраці з великими корпораціями, отримувати доступ до нових технологій і виходити на міжнародні ринки [13, с. 250].

Італія демонструє ще один ефективний механізм підтримки МСБ: завдяки структурним реформам та реструктуризації великих підприємств частка доданої вартості, яку створюють малі та середні компанії, зросла більше чим на 35% [15, с. 6]. Це свідчить про те, що інтеграція МСБ у виробничі ланцюги є стратегічно важливим кроком для економічного розвитку. Міжнародний досвід доводить, що стимулювання малого та середнього бізнесу має базуватися на комплексному підході, який включає державні програми підтримки, кооперацію між підприємствами різного масштабу та сприяння розвитку кластерів. Це дозволяє не лише зменшувати економічну нерівність між регіонами, а й забезпечувати довгострокову стійкість національної економіки України.

Однією з основних проблем, що стримують розвиток підприємництва, є недостатність власних фінансових ресурсів у суб'єктів підприємницької діяльності. Але можливість залучення банківських позик обмежена невисокою прибутковістю більшої частини дрібного бізнесу (нижче за ставки за кредитами), складністю їх отримання (порука, заставу), ризиками підприємницької діяльності, що у результаті проводить до виникнення простроченої заборгованості, зниження ефективності діяльності господарюючих суб'єктів [5, с. 3]. Виникнення проблемної заборгованості обумовлено ризиками, які пов'язані як з самим позичальником, так і з внутрішніми ризиками фінансових інститутів та ризиками довкілля. Однак у вигляді результату можливого несприятливого результату їх вплив поширюється усім учасників кредитного процесу. Тому розробка схем фінансування пріоритетних напрямів підтримки підприємництва у рамках програм розвитку територій та пошук джерел їх фінансування на основі реалізації принципу збалансованості інтересів бюджетів господарюючих суб'єктів [14, с. 15].

Малий та середній бізнес є основою економіки України, створюючи робочі місця, сприяючи регіональному розвитку та забезпечуючи гнучкість економічної системи. Однак недостатній рівень інвестицій значно стримує зростання цього сектору. Для ефективного стимулювання інвестицій у МСБ необхідно застосовувати комплексні підходи, що поєднують державні програми підтримки, податкові стимули, покращення бізнес-клімату та залучення міжнародного капіталу. Одним із ключових інструментів стимулювання є створення сприятливого середовища для інвесторів. Це включає спро-

щення регуляторних процедур, зменшення бюрократичних бар'єрів та забезпечення прозорості ведення бізнесу. Запровадження цифрових сервісів для реєстрації підприємств, спрощення податкового адміністрування та захист прав власності можуть значно підвищити довіру інвесторів [2, с. 69].

Українська держава використовує різноманітний інструментарій стимулювання розвитку МСБ. Так, було інвестовано 11 млрд грн у розвиток малого й середнього бізнесу через грантові програми «Робота». Фінансову підтримку на старт або розвиток своєї справи отримали 22 700 підприємців, створивши додатково понад 60 тисяч робочих місць. Половину з інвестованих коштів грантери вже повернули у вигляді сплачених податків та зборів до бюджету майже 6 млрд грн податків та зборів. З початку запуску проєкту «Робота» у липні 2022 року:

- за програмою «Власна справа» — видано 20 460 мікрогрантів на 4,9 млрд грн;
- на розвиток переробних підприємств — видано 831 грант на 4,1 млрд грн;
- на садівництво та розвиток тепличного господарства — видано 247 грантів на 1,2 млрд грн;
- ветеранам та членам їхніх родин — видано 1 119 грант на 522 млн грн.

Подати заявку на отримання гранту можуть як діючі підприємці, так і люди, що не мають досвіду ведення бізнесу. Заяви подаються через портал Дія разом з бізнес-планом. Для отримання мікрогранту понад 75 тис. грн за програмою «Власна справа» обов'язковою умовою надання коштів є створення 1—2 робочих місць залежно від суми гранту, за іншими програмами — створення до кількох десятків робочих місць. Українці віком до 25 років можуть отримати грант розміром до 150 тисяч гривень із зобов'язанням зареєструватись як ФОП, вимога створити робочі місця для них не обов'язкова. Грантові кошти повертаються державі у вигляді сплачених податків і зборів в процесі діяльності підприємства впродовж трьох років [6].

Податкові стимули також є важливим фактором залучення капіталу. Зниження податкового навантаження на МСБ, податкові канікули для стартапів та пільги для інноваційних підприємств здатні підвищити інвестиційну привабливість цього сектору. Державні гарантії та пільгові кредити для малого бізнесу можуть стимулювати фінансування з боку банків та венчурних фондів. Значну роль відіграє міжнародне партнерство та залучення іноземних інвесторів. Грантові програми ЄС, кредитні лінії від Світового банку та Європейського банку реконструкції та розвитку можуть забезпечити додаткові фінансові ресурси для українських підприємців. Водночас ефективна комунікація та маркетингова стратегія для презентації українського бізнес-середовища на міжнародних форумах і виставках сприятимуть зростанню довіри з боку зовнішніх інвесторів. Окрім того, необхідно розвивати механізми венчурного інвестування та бізнес-ангельського фінансування, створюючи умови для розвитку інноваційних стартапів. Формування спеціалізованих інвестиційних фондів, підтримка краудфандингових платформ [15, с. 2], і розвиток біржових механізмів залучення коштів відкриє нові можливості для підприємців.

Стимулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) українських малих та середніх підприємств передбачає комплекс заходів, спрямованих на розширення їхньої присутності на міжнародних ринках, підвищення конкурентоспроможності та зростання експортного потенціалу. Основними напрямками реалізації системи стимуляторів є: по-перше, фінансові інструменти підтримки у формі державних грантів та програми субсидування експорту; доступ до дешевих кредитів та страхування експортних ризиків; фінансування участі у міжнародних виставках і торгових місіях. По-друге, реалізація освітніх та консультаційних програм через навчання з міжнародного маркетингу, митного регулювання та логістики; проведення консультацій щодо виходу на нові ринки та сертифікації продукції; участь у менторських програмах за участі успішних експортерів. По-третє, спрощення регуляторних процедур зовнішньоторговельних операцій; оптимізація митного оформлення та запровадження цифрових сервісів; уніфікація стандартів відповідно до вимог ЄС та інших цільових ринків. Тому, стимулювання ЗЕД українських підприємств МСБ сприяє їхньому розвитку, збільшенню валютних надходжень у країну та покращенню економічної стабільності [7, с. 740].

Стимулювання цифрової трансформації підприємств МСБ є ключовим фактором підвищення їхньої конкурентоспроможності, ефективності та стійкості в умовах сучасної економіки. Впровадження цифрових технологій сприяє оптимізації бізнес-процесів, розширенню ринків збуту та підвищенню продуктивності. Основними напрямками стимулювання цифрової трансформації МСБ є: по-перше, фінансова підтримка та грантові програми у формі державних субсидій та грантів на цифровізацію (автоматизацію процесів, розробку веб-платформ, впровадження CRM/ERP систем тощо); пільгових кредитів для впровадження цифрових технологій; податкових стимулів для компаній, котрі інвестують у цифрові рішення. По-друге, інтеграція цифрових рішень у бізнес-процеси через автоматизацію бухгалтерського обліку, документообігу, ланцюгів постачання; використання хмарних технологій для зберігання та обробки даних; впровадження цифрових платформ для продажу та комунікації з клієнтами. По-третє, розвиток електронної комерції та цифрового маркетингу завдяки підтримці МСБ у виході на онлайн-ринок через маркетингові та власні платформи; державні програми з просування українських товарів на міжнародних цифрових платформах а також використання Big Data та штучного інтелекту для персоналізованого маркетингу [10, с. 22].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, стимулювання розвитку підприємств МСБ в Україні потребує системного підходу, що включає вдосконалення законодавчої бази, податкові стимули, міжнародне партнерство та розвиток нових фінансових механізмів. Комплексна реалізація цих заходів передбачає:

по-перше, запровадження механізмів податкового послаблення для малого та середнього бізнесу, тимчасові звільнення від податків для стартапів, а також спеціальні преференції для підприємств, що впроваджують інновації, можуть суттєво підвищити рівень капіталізації цього сегмента економіки та стимулювати його динамічний розвиток;

по-друге, українські та європейські грантові програми, а також національні кредитні програми "Доступні кредити 5-7-9%", інструменти Світового банку та Європейського банку реконструкції та розвитку здатні стати додатковим джерелом фінансування для українських бізнесменів. Створення профільних інвестиційних фондів, підтримка краудфандингових ініціатив і розширення біржових механізмів залучення капіталу відкриють перед підприємствами нові перспективи;

по-третє, стимулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) малих та середніх підприємств (МСБ) України передбачає впровадження цілісної стратегії заходів, спрямованих на розширення їхньої присутності на світових ринках. Це включає створення сприятливих умов для виходу вітчизняних компаній на міжнародну арену, підвищення їхньої конкурентоспроможності, адаптацію до глобальних вимог та стандартів, а також активізацію експортного потенціалу;

по-четверте, інтеграція цифрових технологій у бізнес-процеси через автоматизацію бухгалтерського обліку, документообігу, ланцюгів постачання; використання хмарних технологій для зберігання та обробки даних; впровадження цифрових платформ для продажу та комунікації з клієнтами стимулює МСБ до активізації своєї діяльності.

Системна координація цих стимулюючих інструментів сприятиме формуванню ефективного бізнес-середовища, яке забезпечить українському малому та середньому бізнесу необхідні умови для стійкого розвитку. Це, своєю чергою, сприятиме відновленню підприємницької активності, стимулюванню інновацій, створенню нових робочих місць та залученню інвестицій. Завдяки таким ініціативам підприємці зможуть швидше адаптуватися до сучасних економічних викликів, підвищити свою конкурентоспроможність та закласти міцний фундамент для довгострокового зростання. У результаті це позитивно позначиться на економічній стабільності країни, сприяючи підвищенню рівня добробуту населення та зміцненню національної економіки України.

Література:

1. Ангелко І. Роль і місце малого підприємництва у структурі економіки України. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2022, № 6, Том 1. С. 110—114.
2. Дернова І. А., Боровик Т. М., Проблеми малого та середнього бізнесу в умовах пандемії Covid-19: європейський вимір. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку № 1 (7), 2022. С. 57—70.
3. Загорський В. С., Ліпенцев А. В., Юристовська Н. Я., Мазій Н. Г., Акімов О. О. Фінансово-управлінські аспекти розвитку малого підприємництва в Ук-

раїні. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики, 2019. № 3 (30). С. 351—360.

4. Карпенко Л.М., Іжа М.М., Гороховський М.В. Інструменти державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні в умовах воєнного стану. Публічне управління і адміністрування в Україні. Випуск 33. 2023. С. 67—73.

5. Мельник М. І. Мединська Т. В. Механізми підтримки і стимулювання розвитку підприємницького сектору України в умовах війни. Академічні візії. Випуск 36/2024. С.1—12.

6. Міністерство економіки України (2024), "Проект "єРобота": 11 млрд грн інвестувала держава в розвиток малого й середнього бізнесу через гранти". http://www.minfin.gov.ua/file/link/328305/file/DBU_ZBU.pdf

7. Паяк К., Волік В., Словська І., Лущик Ю., Циганок Г. Райони малих розвиток бізнесу в Україні в умовах євроінтеграції. Підприємництво та проблеми сталого розвитку. 2021. № 8 (4). С. 730—741.

8. Таукешева Т.Д., Даудова Г.В., Прасол В.М. Механізми стимулювання розвитку підприємницької діяльності. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. Том 31 (70). № 4, 2020. С. 8—14.

9. Barrios, S., Delis, F., Landabaso Alvarez, M. (2024). The tax system penalizes the growth of new and small businesses in the EU. JRC Working Papers on Taxation and Structural Reforms. No 07, pp. 1—29.

10. Durst Susanne & Gerstlberger Wolfgang, (2020). "Financing Responsible Small— and Medium-Sized Enterprises: An International Overview of Policies and Support Programmes", JRFM, MDPI, vol. 14 (1), pages 1—23,

11. Dvoulety Ondrej. (2017). Effects of Soft Loans and Credit Guarantees on Performance of Supported Firms: Evidence from the Czech Public Programme START. Sustainability, pp. 1—17.

12. Henriques, Carla Oliveira; Viseu, Clara; Neves, Maria; Amaro, Ana; Gouveia, Maria; Trigo, Antonio. (2022). How efficiently does the EU support research and innovation in SMEs? Journal of open innovation, 2022-06, Vol. 8 (2), pp.1—36.

13. Pierrakis, Y. (2019). Peer-to-peer lending to businesses: Investors' characteristics, investment criteria and motivation. The International Journal of Entrepreneurship and Innovation, 20 (4), pp. 239—251.

14. Sabato, G, Altman, El & Andreeva, G. (2021). 'Small and medium-sized enterprises that borrow from "alternative" lenders in the United Kingdom: Who are they?', Journal of Credit Risk, vol. 17, no. 2, pp. 1—24.

15. Stefanelli Valeria, Ferilli Greta Benedetta, Boscia Vittorio. (2022). Exploring the lending business crowdfunding to support SMEs' financing decisions. Journal of Innovation & Knowledge. Volume 7, Issue 4, pp. 1—11.

References:

1. Angelko, I. (2022), "The role and place of small business in the structure of the economy of Ukraine", Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic Sciences, vol. 6, pp. 110—114.

2. Dernova, I. and Borovyk, T. (2022), "Problems of small and medium-sized businesses in the context of the

Covid-19 pandemic: the European dimension", Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development, vol. 1, pp. 57—70.

3. Zagorsky, V. Lipentsev, A. Yuristovska, N. Mazi, N. and Akimov, O. (2019), "Financial and managerial aspects of the development of small business in Ukraine", Financial and credit activities: problems of theory and practice, vol. 3, pp. 351—360.

4. Karpenko, L. Izha, M. and Horohovsky, M. (2023), "Instruments of state support for the development of small and medium-sized businesses in Ukraine under martial law", Public management and administration in Ukraine, vol. 33, pp. 67—73.

5. Melnyk, M. and Medynska, T. (2024), "In Mechanisms of support and stimulation of the development of the entrepreneurial sector of Ukraine under war conditions", Academic vision, vol. 36, pp. 1—12.

6. Ministry of Economy of Ukraine (2024), "Project "eWork": 11 billion UAH invested by the state in the development of small and medium-sized businesses through grants"? available at: http://www.minfin.gov.ua/file/link/328305/file/DBU_ZBU.pdf (Accessed 11 February 2025).

7. Payak, K. Volik, V. Slovka, I. Lushchyk, Yu. and Tsyganok, G. (2021), "Areas of small business development in Ukraine under European integration", Entrepreneurship and problems of sustainable development, vol. 8, pp. 730—741.

8. Taukesheva, T. Daudova, G. and Prasol, V. (2020), "Mechanisms for stimulating the development of entrepreneurial activity", Scientific notes of V. I. Vernadsky TNU. Series: Economics and Management, vol. 31, pp. 8—14.

9. Barrios, S. Delis, F. and Landabaso A. (2024), "The tax system penalizes the growth of new and small businesses in the EU", JRC Working Papers on Taxation and Structural Reforms, vol. 7, pp. 1—29.

10. Durst, S. and Gerstlberger, W. (2020), "Financing Responsible Small— and Medium-Sized Enterprises: An International Overview of Policies and Support Programmes", JRFM, MDPI, vol. 14, pp. 1—23,

11. Dvoulety, O. (2017), "Effects of Soft Loans and Credit Guarantees on Performance of Supported Firms: Evidence from the Czech Public Program START", Sustainability, vol. 1, pp. 1—17.

12. Henriques, C. Viseu, C. Neves, M. Amaro, A. Gouveia, M. and Trigo, A. (2022), "How efficiently does the EU support research and innovation in SMEs? Journal of open innovation", vol. 8, pp. 1—36.

13. Pierrakis, Y. (2019), "Peer-to-peer lending to businesses: Investors' characteristics, investment criteria and motivation", The International Journal of Entrepreneurship and Innovation, vol. 20, pp. 239—251.

14. Sabato, G, Altman, E. and Andreeva, G. (2021), "Small and medium-sized enterprises that borrow from "alternative" lenders in the United Kingdom: Who are they?", Journal of Credit Risk, vol. 17, pp. 1—24.

15. Stefanelli, V. Ferilli, G. and Boscia, V. (2022), "Exploring the lending business crowdfunding to support SMEs' financing decisions", Journal of Innovation & Knowledge, vol. 7, pp. 1—11.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2025 р.